

КОВАЛЬ С. М.,
аспірантка кафедри загальної
аспірантка кафедри загальної
екології, педагогіки та психології
ЧДТУ, викладач англійської
мови на кафедрі іноземних
мов Черкаського державного
політехнічного університету,
м. Черкаси

ГЕНДЕРНА СЕГРЕГАЦІЯ СЕРЕДНІХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ США: СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглядається проблема впровадження гендерно роздільної освіти до державних шкіл США, описується сучасний стан питання. Ключові слова: гендерно роздільна освіта, гендерно роздільні школи, гендерно роздільні класи, дуальна академія, коедукація.

Статья рассматривает проблему внедрения раздельного обучения в государственные школы США на современном этапе. Ключевые слова: раздельное обучение, раздельные школы, классы с раздельным обучением, дуальная академия, совместное обучение.

The article deals with the problem of an early implementation of single-sex education into the public schools of the USA, describes the present state of the question. Key words: single-sex education, single-sex schools, single-sex classes, dual academies, co-education.

Зовні соціально-економічні умови розвитку сучасного українського суспільства суттєво змінили всі сторони життя і зумовили необхідність перетворення діяльності багатьох суспільних структур. Тенденції демократизації та гуманізації суспільства неминуче відображаються на системі освіти України. Основним принципом сучасної школи є принцип гуманізації освіти, який передбачає індивідуалізацію навчання та розвиток особистісного

потенціалу дитини. Це слугувало поштовхом для активізації прихильників впровадження гендерного підходу у освітній процес сучасної школи. Проте практична реалізація гендерного підходу в Україні значно відстає від західних країн. Тож питання гендерно зорієнтованого підходу до навчання та виховання потребує детального вивчення досвіду його використання у зарубіжних освітніх системах.

Психолого-педагогічна наука в Україні та за кордоном надає осо-

© Коваль С. М., 2012

близького значення вивченню проблем статусу, прав і можливостей жінок і чоловіків у сім'ї та суспільстві, відмінностей у процесах соціалізації статей. Питання гендерних відмінностей та диференціації гендерних ролей досліджували Н.Гусак, Б.Кочубей, О.Лосева, З.Янкова. Гендерні аспекти навчання і виховання розкриваються у працях О.Величко, Т.Голованової, Т.Димнової, І.Зверєвої, О.Кізь, О.Кікінежді, В.Кравця, Н.Кутової, Г.Лактіонової, О.Локшиної, О.Петренко. Гендерні стереотипи поведінки підлітків у сучасній школі, гендерні відносини у сім'ї, правові норми гендерної рівності досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені С.Верн, Ю.Галустян, І.Гофман, М.Девід, А.Іглу, І.Кон, Н.Левчук, Дж.Вейнер, Т.Лукман, С.Майлс, С.Мідлетон, П.Пергер, Дж.Роузнер, Д.Спендер, І.Стейберг, А.Толстокорова, О.Ярош. У англомовних джерелах широко розглядається проблема формування маскулінності та фемінності (B. Francis, C. Gardner, P. Gilbert, R. Gilbert, R. W. Connell), проблема впливу ставлення вчителів до хлопчиків та дівчаток (R. Bray, M. David, B. Davies, P. Downes, J. Gubb, G. Hannan, T. Sewell, M. Warrington, G. Weiner), проблема гендерної соціалізації (E. Renold, B. Thorne), проблема гомогенного та гетерогенного навчання хлопчиків та дівчаток (D. Jackson, M. Martino, D. Millen, H. Mirza, M. Pallotta-Ghiarolli, N. Parsons, C. Thomson).

Гендерний підхід має давні традиції вивчення та реалізації у США. Проте, попри стійкий інтерес до проблеми гендерного підходу в освіті цілому та до питання роздільного навчання зокрема, на сьогодні не існує цільного дослідження практики статево роздільного навчання та виховання у середніх навчальних закладах США, які є лідером у впровадженні даного формату надання освітніх послуг. Тож, ми маємо на меті проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку гендерно роздільних шкіл у державному секторі США.

У американській освіті кінця XX – початку XXI ст.в умовах глобалізації виразно простежуються реформаційні перетворення, спрямовані на досягнення гендерної рівності. При цьому йдеться не лише про забезпечення однакових прав і можливостей обох статей в отриманні освіти високої якості, а й про зміни у гендерній свідомості людини починаючи з її дитинства. Важливо наголосити, що в США реформування державної політики в освітній галузі розглядається як важливий шлях підтримання та розвитку соціальної та гендерної рівності. Тому у країні і на загально-національному, і на місцевому рівнях управління освітою надається пріоритетне значення програмам, зорієнтованим на впровадження, розвиток та підтримку гендерної рівності.

Актуалізація особистісно зорієнтованих педагогічних технологій та необхідність врахування гендерного підходу до організації навчально-виховної діяльності протягом останніх десятиріч зумовили широке поширення навчальних закладів із роздільним за статтю навчанням.

Станом на 2011-2012 навчальний рік, 506 державних шкіл США пропонують освітні послуги, розділені за статтю. Близько 390 шкіл із 506 – це коєдукаційні школи із гендерно роздільними класами, де присутні певні види коєдукаційної діяльності, під час яких хлопчики та дівчатка перебувають разом. За даними NASSPE (Національна Асоціація Гендерно Роздільної Державної Освіти), 116 із 506 шкіл кваліфікуються як школи із розділенням за статтю навчанням [6]. Це означає, що вся шкільна діяльність здебільшого, або у повному обсязі є виключно для дівчат, або для хлопців. Всі, за винятком п'яти, 116 шкіл є кампусами статево роздільного типу, як, наприклад, школа для хлопчиків Провіжін, Хьюстон, штат Техас (the the Pro-Vision School, an all-boys school in Houston, Texas), чи школа для дівчаток у Дейтоні, штат Охаййо, що має назву

Благодійної Академії Адамса Ерлі (the Charity Adams Earley Academy for Girls in Dayton, Ohio). Освітні послуги ви-няткові для дівчат надаються 67 державними школами; лише хлопчиків навчають у 44 державних школах [1].

Зауважимо, що п'ять шкільних навчальних закладів є дуальними академіями. Дуальною академією називається коедукаційний кампус, де майже всі уроки розділені окремо для хлопчиків, і окремо для дівчаток. Наприклад, чартерна школа Брайте Чойс у Елбені (The Brighter Choice Charter School, Albany) розпочала свою діяльність як дуальна академія на території одного шкільного подвір'я, але з часом навчальний заклад розділився на дві школи: окремо для хлопчиків, і окремо для дівчат, з двома фізично розділеними кампусами [3].

Характеризуючи специфіку конструювання гендерно розділених шкіл, потрібно зазначити, що школи, які проводять статево окремі уроки з фізичної культури, статевого виховання та основ здоров'я, не є школами із статево розділним навчанням. Школи, де навчаються діти однієї статі, які скоїли правопорушення, не входять до переліку шкіл із розділним навчанням.

Варто вказати на те, що питання обліку шкіл із гомогенним типом навчання є досить проблематичним, так як керівництво шкіл намагається менше звертати на себе увагу через діяльність Комітету з контролю порушень громадських прав у сфері освіти США. Скуппульозне слідування букві закону створює додатковий бар'єр на шляху впровадження статево роздільної освіти у державних школах через ризик порушення позовів батьками чи громадськими організаціями, які матимуть можливість звинуватити школи у преференційному ставленні до тієї чи іншої статі, що порушує принцип рівності у доступі до освіти за рахунок платників податків. До того ж, у деяких школах існують програми для учнів, які знаходяться у групі ризику

(молоді мами, хлопчики із дивіантною поведінкою).

Незважаючи на велике різноманіття навчальних програм у школах із розділним навчанням у США, можна прослідкувати та виокремити загальні для них риси гендерного підходу у процесі навчання та виховання: однакові стандарти навчання для всіх школярів; альтернативні програми для вибору предметів учнями; фокусування навчальної програми на викладанні гендерно сенситивних предметів для дівчаток (математики, природничих наук і технологій) та хлопчиків (предмети гуманітарного циклу); створення, при необхідності, індивідуальних навчальних планів для кожного учня задля досягнення максимального результату навчання; можливість вивчення дівчатками додаткових предметів за вибором, які традиційно перебувають у колі інтересів хлопчиків, як, наприклад, ситуація на міжнародному ринку; можливість вивчення хлопчиками додаткових предметів за вибором, які традиційно перебувають у колі інтересів дівчаток, як, наприклад, іноземні мови, музика, театральне мистецтво; відвідування учнями додаткових занять з тих предметів, де вони демонструють високу успішність; широкий спектр додаткових заходів, доступний як хлопчикам, так і дівчаткам, що вміщує в себе традиційно жіночі і чоловічі види діяльності (кулінарія, фотографія, драма, танці, комп'ютерні технології, співи); викладання спортивних дисциплін, які не обмежують хлопчиків вибором «чоловічих», а дівчаток – «жіночих» видів спорту [2].

Створення подібних умов у школах, як при роздільному, так і при паралельно-спільному навчанні дозволяє уникнути дискримінації дівчаток та хлопчиків і відійти від стереотипного уявлення про роздільне навчання, обмеженого статево-рольовим підходом; скоротити гендерний розрив між хлопчиками та дівчатками при вивченні предметів як науково-природничого, так і гуманітарного циклу;

враховувати інтереси кожного учня, незалежно від його статі.

Опозиціонери одностатевої освіти головним чином звертають увагу на втрату навичок спілкування з протележною статтю як недолік статево-роздільної освіти. Діти приходять до школи не лише задля отримання знань, вони навчаються жити у великому колективі, налагоджувати контакти із дорослими та ровесниками – як дівчатками, так і хлопчиками. У цьому полягає соціальна роль школи, котра повинна розширити можливості особистості, а роздільна освіта їх звужує. Іншим аргументом протистояння одностатевої освіти є занадто перебільшена різниця між статями, тому розділяти дітей під час навчання не є доречним [5]. Відмінних результатів можна досягти і у класах із спільним навчанням хлопчиків і дівчаток, практикуючи індивідуальний підхід до навчання та виховання.

В свою чергу, прихильники статево сегрегованої освіти роблять все можливе для того, щоб успішно проводити соціалізацію своїх учнів шляхом проведення великої кількості позашкільних заходів спільно із ровесниками протележної статі. До того ж, певна кількість шкіл мають практику спільного проведення деяких уроків, якто музики, танців. Існує традиція шкіл-побратимів, коли розташовані поряд школи для хлопчиків та дівчаток проводять спільні позашкільні заходи.

У 2008 році уряд США виділив кошти на проведення дослідження «Раннє впровадження гендерно роздільного навчання у державні школи: бачення та характеристики». У результаті проведеного дослідження було зроблено висновок, що навчання у статево роздільних школах: зменшує відволікання від навчання; скорочує кількість поведінкових порушень; надає більшу можливість для прояву лідерських якостей; заохочує відчуття спільноти між учнями та вчителями; підвищує учнівську самоповагу; адресується унікальним стилям навчання та скероване на задоволення інтересів

як хлопчиків, так і дівчаток; зменшує гендерні упередження у взаємодії вчитель-учень; покращує рівень учнівської успішності; зменшує проблеми з навчанням учнів з низькою академічною успішністю; зменшує сексуальне насилля серед учнів; забезпечує позитивні рольові моделі учнів; збільшує можливості забезпечення соціального та морального керівництва учнями; дає право вибору формату державної освіти [4].

Всупереч розповсюдженій думці щодо позитивного впливу роздільної освіти на виховання та академічні досягнення учнів, дослідниця Дайан Халперн із коледжу імені Маккена у Клермонті, штат Каліфорнія, та її колеги, які є засновниками та членами неприбуткової організації Американська Рада з Коедукаційної Освіти, провели аналіз існуючих наукових даних стосовно ефективності роздільного навчання у школах. Журнал «Сайєнс» («Science»), у вересні 2011 року надрукував статтю «Псевдонаука роздільного навчання» у якій співавтор вище згаданого дослідження, Річард Фейбс, із університету штату Арізона, відмітив, що незважаючи на те, що у суспільстві закріплюється позитивне ставлення до формату гендерно сегрегованого навчання як інструменту покращення умов освітнього процесу і його результатів як для хлопчиків, так і для дівчаток, наука ніяк не може з цим погодитися [7]. На думку експертів Ради з Питань Коедукаційної Освіти Америки, ніякої значущої різниці у рівні підготовки школярів не існує. Науковці керуються також аналогічними дослідженнями, що проводилися у Великобританії, Канаді, Австралії та Новій Зеландії, а також у рамках Міжнародної програми з оцінювання освітніх досягнень учнів PISA, і їх автори зробили ті ж самі висновки.

Дещо більш високі результати рівня знань учнів роздільних класів та шкіл, як підкреслюють дослідники, пояснюються тим, що більшість таких шкіл вимагають від своїх абітурієнтів

скласти вступні іспити і пройти конкурсний відбір. Крім того, у гомогенних школах більш академічно слабкі учні чи учениці часто відраховуються ще до іспитів, що також підвищує загальний рівень показників.

Недивлячись на всі протиріччя щодо доцільності популяризації гендерної сегрегації у середніх освітніх закладах США державного сектору, американські школи все більше схиляються до того, що учні початкових та середніх класів будуть досягати кращих успіхів на уроках, якщо хлопчики та дівчатка будуть навчатися окремо. У старшій школі, роздільне навчання стане запорукою зменшення поведінкових проблем із підлітками.

Узагальнюючи досвід роботи роздільно статевих шкіл, можна зробити висновки, що устави, морально-етичні кодекси та расово-етнічне різноманіття таких шкіл достатньо велике. Здебільшого, ці школи існують

для забезпечених верств населення, а найменш чисельними є школярі із сімей з низькими статками. У більшості шкіл із гендерно роздільною освітою впроваджуються різноманітні інноваційні розробки, які включають у себе не просто роздільне навчання для хлопчиків та дівчаток, а також складання навчального плану на основі найновіших досліджень про здібності до навчання у хлопчиків та дівчаток, створення умов для засвоєння школярами моделей поведінки у сім'ї на основі партнерських взаємовідносин.

Питання гендерного поділу учнів у навчально-виховному процесі є спірним і потребує подальшого ґрунтовного наукового дослідження з метою отримання достовірних фактів, щодо його результативності та слушності подальшого впровадження у практику функціонування шкіл США, які підпорядковані державі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Brighter Choice Charter Schools, Overview, Brighter Choice Charter School Website, accessed Online: March 14, 2002. www.brighterchoice.org/#overview*
2. *Sax, Leonard/ Why Gender Matters: what parents and teachers need to know about emerging science of sex differences, – New York, Three Rivers Press, 2005. – 322 pp.*
3. *Single-sex public schools in the U.S. Prepared by Brighter Choice Charter Schools Albany, New York April 29, 2002*
4. *U.S. Department of Education, Office of Planning, Evaluation and Policy Development, Policy and Program Studies Service, Early Implementation of Public Single-Sex Schools: Perceptions and Characteristics, Washington, D.C., 2008.*
5. *http://www.ifoll.ethz.ch/halpern-09-23-11_1_.pdf*
6. *<http://www.singlesexschools.org/schools-schools.htm>*
7. *<http://www.sciencemag.org/content/333/.../1706>*